

מלחמת בוז

בתביעת הדיבה של נתניהו השתמש אולמרט בקו הגנה שנדון מראש לכישלון, אבל סיפק לו רווח מכיוון אחר: הטלת רפש בבני המשפחה, בחסות הגנת החוק

מבחינה מקצועית טהורה, קו הגנה שנקטו ראש המשלה לשעבר אהוד אולמרט וסגורו אמיר טיטונוביץ היה כה רשלני, כך שלא יהיה מופרך לשער שהמטרה שלהם מלכתחילה לא הייתה לבצע במשפט אלא להשיג משוה אחר לגמרי. בואו ננתח מה קרה פה השבוע.

תביעתו של נתניהו, על סך 837 אלף שקל, הוגשה בעקבות דבריו של אולמרט שטען כי "מה שלא בר שיקום הוא מחלת הנפש של ראש המשלה ושל אשתו ושל בנו. זה לא בר שיקום". אולמרט היה צריך לבחור בין שתי אסטרטגיות הגנה: טענת "אמת דיברתי" (או בלשוננו של חוק איסור לשון הרע, התשב"ח 1965: "הרבר שפורסם היה אמת, והיה בפרסום עניין ציבורי"), או "הגנת תום הלב", שמטרתה הממשלה הרלוונטי ביחס אליה הוא "הפרסום היה הבעת דעה על התנהגות הנפגע בתפקיד ציבורי".

לכל הלוואה יש דרישה משלה ואי אפשר לערוב ביניהן: "אמת דיברתי" מציבה בפני הנתבע רף גבוה – הוא נדרש להוכיח בראיות את דבריו על התובע. ב"הגנת הבעת הדעה" אין צורך בהוכחה כזו, אולם נדרשת הפרדה ברורה בין עובדות לדעות. הנתבע צריך להראות שהוא הפריד באופן ברור בין תיאור העובדות לבין הבעת הדעה על יסוד אותן עובדות. לא רק שאולמרט ופרקליטו לא עשו את זה, אלא שלאורך כל הדרך הם פעלו בדיוק הפוך: ערבבו והתערבבו. מצד אחד הם טוענים שדבריו של אולמרט היו בגדר הבעת דעה, ובד בבד הם לא מפסיקים לטעון שבני משפחת נתניהו אכן חולי נפש. בכך הם מחבלים ביכולת שלהם עצמם ליהנות מההגנה זו.

ההתנהלות המוזרה החלה כבר משלב גילוי המסמכים והראיות. התביעה אורחיים שלב הזה נעדר לכפי רבים המשפט, ובמסגרתו כל בעל דין ראוי לשלוח שאלונים לבעל הדין האחר. בעל הדין הנשאל חייב לענות על שאלות יריבו בתצהיר, תצהיר, כידוע, הוא כמו עדות בשבועה, וכל תשובה המסתירה את האמת או חלק ממנה עלולה לגרום האשמה בעדות שקר.

אולמרט ניצל את הווכח המוקנית לו כדי לנסות לטחון מיריבו הוראה בקומה של מחלת נפש. בני המשפחה נדרשו לפרט על כל הודמנות שבה פנו לטיפול נפשי או נטלו תרופות פסיכיאטריות, משנת 1996. השאלות שנשאל יאיר נתניהו היו הודמנות ביותר, "האם משתתפת בהסתרתו מן הציבור של דבר אשפוזו של אימך במוסד רפואי באוסטרליה", "האם נכון הוא שבשנים האחרונות לא עבדת במקום עבודה קבוע מסיבות נפשיות", ועוד. כצפוי, בני משפחת נתניהו התנגדו לשאלות הפישוג. אתה לא יכול לאשים אדם ברצח אחותו ואחרי כן לשלוח אותו

לחוכיה שאין לו אחות. גם יום שמיעת הראיות השבוע, שנמתח על פני 13.5 שעות, הוקדש כמעט כולו לביסוס קו הגנה הרשלני לכאורה של אולמרט. בזה אחר זה עלו בכירים לשעבר ממשלת נתניהו והעידו על הדינמיקה ששררה לדעתם בבפור, שכללה צרחות וצעקות, התפרצויות רגשיות, אירועי ביוש ותנועות מגונות. עו"ד טיטונוביץ התראיין מאוחר יותר להרשות 12 וחזר על הטענה המרכזית: "מרשי סבור כי לא ייתכן שנתניהו, אשתו ובנו, החולקים הפרעות נפשיות המזינות זו את זו, ינהלו את המדינה".

אלא שמבחינת דיני הראיות, כל העדויות הללו שוות בעבור אולמרט לקליפת השום ופחות ממנה, מכיוון שכולן בגדר "ערות סברה". עד במשפט ראשי להעיד על מה שראה ושמע, אך אינו ראוי להעיד על המסקנות שהסיק ממה שקלט בחושי. ולענייננו, ערותו של אדם מן היישוב אשר איננו מומחה למחלות נפש, בלתי קבילה להוכחת ילקויו הנפשי של אדם. המשפט מניח שמסקנותיו של עד שאיננו פסיכיאטר מומחה, אינן רלוונטיות. הן נטולות כוח ראיתי ואף עלולות להתעות, באשר הוא חסר מומחיות או ידע מקצועי. אולמרט וטיטונוביץ אינם טיפשים, ואם הם חברו באסטרטגיה שתנחיל להם תבוסה משפטית וראית, הם

כנראה רצו להשיג על הדרך משוה אחר. מהו? התשובה היא המשפט עצמו. התשובה היא אנשי התקשורת שהצטופפו כאולם בית המשפט השלום בתל אביב ודיווחו בזמן אמת לעם היושב בציון על כל הרפש והטיט שהתעופפו בין הצדדים. חוק איסור לשון הרע מקנה הגנה מלאה על דברים הנאמרים במסגרת כתבי טענות או עדויות בבית המשפט, וגם על כל ציטוט מדברים אלו. תביעת נתניהו העניקה לאולמרט הודמנות פו להעלות אל שולחן העדים את כל מי שיש לו דעה על מצבם הנפשי של בני משפחת נתניהו, ולהרהר את הדברים בתפוצה ארצית מלאה. גם אם זה יעלה לו כסוף בכמה שקלים, המטרה מבחינתו הושגה. במשך כמה ימים יעסוק עם ישראל כולו ב"משפחה המשוגעת", והצריכה התודעתית תישאר גם אם השופט יודיע לאולמרט "שקר דיברת".

מה שטוב לשמעון הצדיק

שחר ליפשיץ, פרופסור למשפטים מאוניברסיטת בר אילן, המתמחה בדיני משפחה ולא מרבה להתבטא בסוגיות מקצועיות הקשורות ליהודה ושומרון, פרסם לאחרונה מאמר מעניין בכתב העת "עיוני משפט" של הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב. ליפשיץ משווה במאמרו בין פסק דינה של השופטת דפנה ברק-אראז בפרשת שכונת שמעון הצדיק, לבין עובדות המקרה בתיק מצפה-כרמים. כזכור, שבועה שופטים שובצו בדיון הנוסף על התיק, ופסק דינם צפוי להינתן בתקופה הקרובה. ליפשיץ תומך בפסק דינה של ברק-אראז כפרשת שמעון הצדיק, שבו כזכור דחתה שופטת בית המשפט העליון את תביעת הפינני של חברת נחלת שמעון נגד הפולשים הערבים, אף שהוא מודה במשתמע שפסק הדין לא התבסס על החוק אלא על תחושת הצדק הסובייקטיבית של השופטת. עוד טוען ליפשיץ שמסקנתו של השופט סולברג, שנתנה ברעת מיעוט באותו תיק, היא המסקנה המתבקשת אם מפעילים את הדין "באופן מכניסטי", כלומר נצמדים ללשון החוק ומיישמים אותו בלי לכופף אותו.

תיק שמעון הצדיק הגיע לעליון כרעור על קביעת המחויי שלפיה הבעלות בשכונה שייכת לחברת נחלת שמעון ולא לפולשים. ברק-אראז חשבה שפינוי הערבים הוא "הוצאה קשה", וליפשיץ טוען שהיא "לא הסכימה לקבל את התוצאה הקשה הכרחית, הפעילה חשיבה משפטית יצירתית והגיעה לתוצאה שונה". כיצד עשה זאת? השופטת שנמכה את זכות הקניין הקבועה בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו, וקבעה כי "יש להעדיף את זכות המגורים של הדיירים המתגוררים שנים רבות בכנס המוזהב עבורם קורת גג, על פני זכות הקניין של נחלת שמעון".

אולמרט וטיטונוביץ בבית המשפט השבוע
צילום: אצלום ששני, ללא 90

המרכז ללימודי הטקסט ירושלים
פתיחה * עריכה * תרגום

ליפשיץ
מסגרת ללימודי המשפט

בשיתוף עם מר"ש (ע"ר)

המסלול המקוון (לימודים ב-ZOOM)

ראשת המרכז: פרופ' לובה חרל"פ
הוועדה האקדמית:
ד"ר אורלי אלבק, רות אלמגור-רמון
פרופ' אפרים חזן, פרופ' מאיה פרוכטמן

נפתחת ההרשמה לשנת תשפ"ג

לימודי תעודה בעריכה לשונית והבאה לדפוס
תוכנית חד-שנתית
ניקוד * תחביר * סגנון * תקינות הלשון * יישומי מחשב * עריכה ספרותית/מדעית/תורנית

לימודי תעודה בתרגום אנגלית <--- עברית
כלים והתנסות

הוראת עברית כשפה נוספת (שנייה/זרה)
40 שעות, מרוכז ומקצועי

עריכה תורנית
ייחודי! להתמקצעות בעולם התורה

עריכת חיבורים מדעיים
לעורכים, לתלמידי מחקר ולמנחי עבודות אקדמיות

עריכה ספרותית
יצירתית; לעורכים וגם לכותבים...

יישומי מחשב בעריכת טקסטים
מקצועי! לכל מי שכותבים...

מחירים נוחים ואפשרות לתשלומים
לפרטים ולהרשמה נא לפנות
טלפון / SMS / ווטסאפ / 050-6741627
textualstudies1@gmail.com
טופס מקוון: www.lif.ac.il

פרופ' שחר ליפשיץ
צילום: אריק סולטן

תביעת נתניהו

העניקה

לאולמרט

הזדמנות בז

להעלות אל

שולחן העדים

את כל מי שיש לו

דעה על מצבם

הנפשי של בני

משפחת נתניהו

ליפשיץ מסביר שבקראו "ייחסה חשיבות רבה להסתמכות של הדיירים על התחייבות שהתחייבו בפניהם הרשויות הירדניות", אף שמדינת ישראל לא מחויבת בשום צורה להבטחה בלתי חוקית של כובש זר על קרקע לא לו. את מסקנתה המהפכנית ביססה על עבר על רקע מלחמות וחילופי משטר מתבטא לא אחת תיאוריית "צדק מעברי", שלפיה "תיקון של עוולות" גם בהשבה של זכויות קניין שנגולו. לצד זאת, לא ניתן להתעלם מפעולות שנעשו וחיים שנוהלו בזמן שחלף". ומכאן למצפה-כרמים. הטענה של פרופ' ליפשיץ פשוטה: "העקרונות המשפטיים שנוסחו בצורה כנה על ידי השופטת ברק-אראז, רלוונטיים אף לפרשת מצפה-כרמים. נכונותם של השופטים הללו לנקוט צעדים משפטיים חריגים כדי לממש עקרונות אלה בפרשת שיח"ג'ראח, מחייבת חשיבה מחורשת על הכרעת בית המשפט בפרשת מצפה-כרמים". במילים פחות מוכנסות: מן הראוי שמהגרינות והחמלה של בית המשפט ייהנו גם מתיישובים ייחודיים ולא רק פולשים פלסטינים.

ליפשיץ מנתח את תיק מצפה-כרמים ומראה שאם יש הבדלים בין המקרים, כולם פועלים לטובת תושבי היישוב: בניגוד לתיק שמעון הצדיק, שם הבעלות של חברת נחלת שמעון בבתי השכונה כלל לא שנויה במחלוקת, העותר הפלסטיני במצפה-כרמים הוא "אדם שזכותו הקניינית כלל לא הוכחה, התובע את זכותו בקרקע חקלאית שמשפחתו לעולם לא התגוררה בה ולא ברורה זיקתו אליה. מולו ניצבות 137 נפשות העומדות לאבד את קורת ביתן ואת חייהן הקהילתיים".

הבדל נוסף: אם הפולשים כשמעון הצדיק הסתמכו על הכיבוש הירדני, תושבי מצפה-כרמים הסתמכו על מדינת ישראל. "הדרישה מבית המשפט הישראלי להגן על הסתמכות צד תם לב על פעולות שלטוניות של הדיבור שהוצגה בצורה כה משכנעת בפרשת שיח"ג'ראח בהקשר לדיירים שרכשו זכויות בהנחיית המשלה הירדנית, נכונה ביתר שאת ביחס למצגים שהוצגו על ידי מדינת ישראל למתיישבים שפעלו בהנחייתה", כותב ליפשיץ. "ההבנה כי במצבים של צדק מעברי לא תמיד ניתן להחזיר את הזכויות לבעלים ההיסטוריים, נכונה לא רק בשיח"ג'ראח אלא גם במצפה-כרמים".

הטענה האחרונה של ליפשיץ מתייחסת להחלטה של הנשיאה חיות בריון הראשון. כזכור, חיות דחתה את טענת תושבי מצפה-כרמים להסתמכות על תקנת השוק (סעיף 5), הקובעת שהסתמכות בתום לב על הקצאת קרקע של הממונה על הרכוש הממשלתי הערשי מעניקה הגנה מפני פינוי. קביעה זו, מסביר ליפשיץ, חותרת תחת מעמדו של היועץ המשפטי לממשלה ופוגעת באמון הציבור ביועץ"ש.

היועץ"ש התנגד לחוק ההסדרה בטענה שאפשר לפתור את בעיית ההתיישבות באמצעות תקנת השוק, ובכך שכנע חברי כנסת רבים שלא לתמוך בחוק. אם נשיאת העליון הופכת את הפתרון שעליו עמל היועץ"ש במשך חודשים ארוכים ללא רלוונטי ומאיינת את העמדה שלו, איוו כנסת תתייחס ברצינות ליועץ"ש ותסכים לנהל איתו משא ומתן? ●